

Overdag werken, 's nachts hoesten

Aan het Moleneind te Kortenhoef staan nog twee vervoershuisjes in oorspronkelijke staat. Het zijn de nummers 29 en 78. Het zijn twee kleine monumentjes, die niet op de Gemeentelijke Monumentenlijst te vinden zijn. Ze verkeren in slechte staat en vechten voor hun bestaan, net als honderd tot honderdvijftig jaar geleden de bewoners van deze huisjes. Het levensverhaal van Wiebe B., geboren in 1897 in Oudehorne, geeft een indruk van de ontberingen die de vervoersers in vroegere tijden leden.

Waarschijnlijk hebben ook mensen uit Ankeveen en Kortenhoef die in het veen werkten onder dezelfde omstandigheden geploeterd. De eerste aflevering van het verhaal van Wiebe B. vindt u in dit nummer, deel twee komt in het volgende nummer.

"Als jongen van elf had ik vier schoolklassen doorlopen. Ik wilde graag op school blijven, maar m'n vader haalde me er af. Ik moest werken. We stonden in 't krijt bij de veenbaas. Die veenbaas, dat was een soort koning. Hij had een winkel en daar was van alles te koop. Je kreeg geen loon, je werd uitbetaald in natura. Hij verdiende zo twee keer aan je: door het werk dat je voor hem deed en via de spullen die je bij hem moest kopen.

Met elf jaar

Met elf jaar werkte ik in het veen. Het allereerste karweitje voor mij en mijn broertje was het turfladen. Om vijf uur in de ochtend, in het pikkedonker, moesten wij bij het schip zijn. Turf eerst op de kruiwagen stapelen en dan over de plank rijden met die kruiwagen en de turf in het ruim stapelen. Ik heb dat nog scherp in mijn kop: die teerlucht van dat schip, die klapperende zeilen, en dan dat turfstof.

Als kleine jongen kreeg je de rottigste baantjes. Eerst moest je stapelen op die kruiwagen; ik kon met m'n handen amper de turf omvatten. Je hebt kleine handjes als je elf bent. Daarna moest ik in het ruim de turven opstapelen. En als je het niet goed deed, kreeg je bonje met de schipper. Die wou z'n schip zo snel mogelijk vol hebben en wegvaren.

De schipper ging dan jenever uitdelen. We waren met acht jongens en tien, twaalf mannen. Die oudere mannen kregen eerst een glaasje en dan kwamen de kinderen aan de beurt. M'n moeder had

FOTO: VERENIGING CURTEVENNE

Het vorig jaar afgebroken vervoershuisje Moleneind 63

gezegd: "Denk er om dat je niet aan de drank gaat!" Dus ik zei dat ik niet hoefde. Iedereen lachte me uit. "Vort, drink op", zei de schipper, "daar wor je 'n kerel van". Ik dronk en het leek net alsof ik in brand stond en begon te steigeren als een wild paard. Maar in werkelijkheid viel ik om. M'n broertje heeft me opgeraapt.

Kruien

Ik moest dus met een kruiwagen lopen. In mijn herinnering was dat een enorm groot ding. En dat kan ook wel kloppen, want je was toen zelf amper een paar turven hoog. We moesten teruglopen naar huis. Nog een heel eind. Ik was altijd zo moe dat ik wilde rusten. M'n broertje van dertien trok me dan aan m'n haren verder. Ik viel aan tafel in slaap, m'n moeder droeg me de bedstee in.

Maar de volgende morgen om vijf uur moest ik er weer uit: Vort naar het veen! Die eerste kruiwagens met turf... Je had er geen stuur over, je deed maar wat en je donderde af en toe gewoon om. Elke dag hetzelfde ritueel: tussen de wal en het ruim kruien, een glas jenever innemen bij de schipper. Je wilde je soms even wassen, maar dat mocht niet. Ik deed het toch aan de kant van het kanaal. Er was nergens leidingwater. Thuis ook niet. Je had een pomp met bruin water, dat stonk naar het veen.

Jenever

De schippers brachten Duitse jenever mee. Schnapps noemden we dat. Het smaakte anders dan Hollandse jenever, maar had hetzelfde effect. Het werd gesmokkeld. Een blauw koppie vol kostte zes, hoogstens zeven cent. Ik heb wel meegemaakt dat de schipper z'n schnapps in een wasketel had. De mannen dronken 't met een grote opscheplepel uit die ketel.

Iedereen was aan de drank. Zo goed als iedereen, laat ik me voorzichtig uitdrukken. Dat deed je om het leven wat rooskleuriger te zien. Het was zo'n treurige troep, vooral in maart, als de vorst de grond uit was en dan maar doorbuffelen tot september, oktober. Je moest wel drinken, anders ging je er aan onderdoor. Je ging er evengoed wel aan onderdoor, maar door die drank leek het minder erg.

De veenbaas verkocht ook jenever. Wat verkocht hij niet? Alles! Petroleum, aardappelen, klompen, schoenen, noem maar op. In de winter verdiende je niks. Dan stond je bij hem in de schuld. Wat heb ik die man gehaat. Maar je was onmachtig. Je voelde letterlijk op je klompen aan dat die man je in z'n greep had. De mensen werden er hard onder. Als je niet keihard was voor jezelf, voor je gezin, dan hield je het niet vol."